

УДК 821. 161.2

**СЛОВА-СИМВОЛИ У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ КЛЕНА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ
«КАРАВЕЛИ»)****М. В. Ковальчук**

студентка II курсу навчально-наукового інституту будівництва та архітектури
Науковий керівник – асистент І. О. Сидорчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті проаналізовано слова-символи і з'ясовано їх особливості у віршах Юрія Клена. Описано образи-символи і їх використання у віршах.

Ключові слова: слова-символи, образ, символ.

В статье анализируются слова-символы и выяснено их особенности в стихах Юрия Клёна. Определяются образы-символы и их использование в стихах.

Ключевые слова: слова-символы, образ, символ.

The article analyzes word-symbols and their features found in poems Yuri Klen. It is described the images and use them in poems.

Keywords: word-symbols, image, symbol.

Слова-символи – багатогранна категорія, властива різносферовим наукам, зокрема, історії, лінгвістиці, культурології, літературознавству, етнографії, антропології, народознавству.

Становлення концепції словесного символу безпосередньо пов'язане з іменами М. Максимовича, М. Костомарова, О. Потебні [1, 38с.]. Головною ознакою цілісної концепції мовного символу М. Максимовича стала реалістична основа символу. М. Костомаров наголошував на взаємозумовленості символів і міфів, тоді як О. Потебня виділив словесну символіку народних пісень.

Звертання Юрія Клена до міфологічних, літературних та історичних образів і слів-символів пояснюється неокласичною спрямованістю його поглядів, а отже, й творів. Для поета характерні глибока ерудиція, літературний смак, вимогливість до слова. Метафоризація образів світової історії та культури вирізняється як традиційним трактуванням, так і авторським осмисленням.

Перший цикл Юрія Клена «Услід конкістадорам» осяяний енергією конкістадорів, героїчних діянь. Образ конкістадора, актуалізований у літературі початку ХХ століття (Ж. Ередіа, М. Гумільов, М. Рильський, І. Франко), крім традиційного означення романтичних і екзотичних пошуків, у поезії Ю. Клена символізує передусім радість процесу відкриття, називання, освоєння.

Тому *конкістадор* виступає як слово-символ, яким автор вказує на відкриття чогось нового, незнаного досі. Конкістадор живе і в кожному з нас, адже щодня ми відкриваємо для себе все нові і нові обрії цього життя.

Конкістадор постає нам не як завойовник, а людина яка прагне волі, відкриваючи нові землі. При цьому образ *"безмірності морів"* набуває символічного значення, стає уособленням волі .

*Не раз на роздоріжжі днів
Ще зрадить нас надія марна.*

Та над безмірністю морів

Завжди горить Зоря Полярна [2, 37с.].

Оскільки **море** виступає символом волі, то цілком логічним є присутність ще одного символу – **зорі**. Саме вона вказує шлях до здобуття волі, свободи. Назви астральних світил завжди мали певне символічне значення. **Зірка** - небесне тіло, якому теж надавалися магичні властивості. **Полярна Зірка** – символ середини, навколо якої обертається Всесвіт. Вже в самому вірші автор зазначає, що ці небесні світила для кожного з нас є певними символами.

Молочний Шлях (*Чумацький Шлях*) - символ Галактики; нескінченності зоряного світу; довгої і небезпечної дороги; символ астральної прабатьківщини. Для українців в сучасній поетичній мові Чумацький Шлях символізує велич і трагізм української історії, національної культури.

Всі ці світила символізують для нас нелегкі життєві дороги, своєрідний орієнтир у пільмі, хаосі. Це дороговкази, які допоможуть вийти на шлях істини, на шлях не лише пізнання чогось нового, але і пізнання самих себе у цьому світі.

У систему символів органічно вливаються слова на позначення особливостей природного середовища. Так слово **садок** стає символом чогось особистого, душевного, внутрішнього світу героя.

Щасливий я в моїм садку, і скільки

Ясних годин зо мною гають там

Чіткий Ередія і мудрий Рільке! [2, 75с.]

Однією з найпотужніших естетично є в Юрія Клена домінанта **сон**, яка функціонує як концептуальний образ, що несе в собі певну філософську ідею світоглядного характеру: **сон** – лише уява, мана, не справжнє життя; **сон** – це проміжок між життям і смертю, а також – ключовий образ, який формує численні види контрастів, створює такі протиставлення, як сон-життя, сон-смерть, сон-любов.

Коли, солодким соком грон

Упоєний у тиші мирній,

Поринеш ти в осінній сон,

Як поле, ліс і сад вечірній. [2, 57с.]

Також присутній у віршах архетипне слово-символ **вогонь**. Цей образ-символ несе в собі обоє начал - це і вогонь добра, любові, життя, щастя, а також і вогонь горя, загибелі, руйнації. У Клена образ вогню виступає як символ оновлення, свободи.

І кожна в ньому вже росте, тріпоче,

Сповняє тишу плюскотом своїм.

І тим вогнем пашать йому вже очі,

Який в моїй душі дає лиш дим. [2, 64с.]

Поетичній творчості Юрія Клена як неокласика властиві такі риси: 1) антична філософія життєствердження; 2) інтелектуалізм давніх літератур у поєднанні із сучасними темами; 3) класична досконалість.

Символи у Юрія Клена – це естетичний та інтелектуальний центр художньої системи твору. В нього присутні як архетипні слова-символи, так і слова-символи які відображають власне українську культуру.

У розкодуванні образів-символів античності Юрій Клен був схильний до їх осучаснення, національно історичної конкретизації. Алюзії і ремінісценції у творах із сучасною проблематикою формували поле підтекстів, поглиблювали ідейне звучання.

Список використаних джерел:

1. Карпенко 2001 – Карпенко М. А. Становление концепции словесного символа в восточнославянском языкознании (М. А. Максимович, Н. И. Костомаров, А. А. Потеня) / М. А. Карпенко // Русистика : сб. науч. тр. – Вып. 1. – К. : Издат.-полиграф. Центр „Київський університет”, 2001. – С. 46 – 52; 2. Юрій Клен Каравели. – Прага, 1943. – 143 с.